

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТНОЇ АКТАНТНОСТІ

Оксана Мартинюк

Львівський національний університет імені Івана Франка

(вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000)

Розглянуто функціонально-семантичні особливості суб'єктної актантності з семантичного та синтаксичного погляду. На аналізі конкретних прикладів проілюстровано, що існують розбіжності між семантичною та синтаксичною актантністю (через асиметрію плану змісту і плану вираження ці два види актантів інколи не збігаються, тобто граматичний підмет не завжди позначає семантичний суб'єкт). Крім того, в парадигматичному аспекті вони можуть функціонувати у різних мовних формах.

Ключові слова: семантична суб'єктна актантність, синтаксична суб'єктна актантність, мовна асиметрія, діатеза.

Актуальність теми. Проблема категорії актантності не є сьогодні остаточно вирішеною, отож потребує комплексного вивчення, яке охоплює всі рівні структури речення, а також усі її різновиди, зокрема – суб'єктну актантність.

Мета статті – дослідження особливостей функціонування семантичної та синтаксичної суб'єктної актантності у різних структурах речень.

Об'єктом дослідження є суб'єктна актантність у реченнях художнього та публіцистичного стилю.

Відповідно до поставленої мети виокремлено такі завдання:

1) з'ясувати специфіку функціонування семантичної і синтаксичної суб'єктної актантності;

2) виявити особливості співпадіння чи розходження між семантичними та синтаксичними актантами.

У процесі мовлення, починаючи з семантичного оформлення речення-висловлення, кожне актантне гніздо (відкрита позиція) предиката-дієслова заповнюється мовними одиницями певного типу: 1) значеннями (семантичний рівень); 2) лексичними одиницями (синтаксичний рівень).

Враховуючи ці чинники, необхідно розрізнити семантичні і синтаксичні актанти, оскільки їхня делімітація необхідна для розкриття формально-змістової структури речення, що, в свою чергу, зумовлює до розмежування семантичної і синтаксичної актантності.

Розглядатимемо один вид актантності — суб'єктну актантність з семантико-синтаксичного погляду. Для детальної характеристики суб'єктної актантності враховуються особливості функціонування суб'єкта у реченні-висловленні.

Суб'єкт — це елемент семантичної структури, який слугує джерелом активної (непасивної) ознаки (той, хто виконує дію).

Поняття суб'єкта є досить складним, дискусійним і багатоаспектним, оскільки розрізняють різні види *суб'єкта*: граматичний або формальний суб'єкт (підмет) у стосунку до синтаксичної структури речення як плану вираження; семантичний суб'єкт (агенс) з погляду змістових особливостей речення; комунікативний суб'єкт (тема висловлювання); логічний суб'єкт (частина речення, що відповідає суб'єктові судження); психологічний суб'єкт (вихідне уявлення).

Якщо розглянути поняття суб'єкта в семантичному аспекті, врахувавши функціональні особливості категорії *особи*, то можна виділити такі його види: *означений, неозначений, узагальнений, об'єднаний, вказівний суб'єкт*, а також виокремити його *безсуб'єктний різновид* [4, с. 102 – 108]. Виходячи з такої класифікації суб'єкта, можна ідентифікувати наступні типи семантичної суб'єктної актантності:

1. **Означена суб'єктна актантність** може виражатися означено-особовими займенниками (je, tu, nous...), а також іменниками (загальними чи власними). У реченні “ *J'ouvre les yeux, j'allume la lampe, je me révolte contre moi-même*” [23, с. 63] означеним суб'єктом є конкретно-особовий займенник “*je*”, який вказує на виконавця дії.

У наступному прикладі означеним суб'єктом слугує іменник конкретного значення “*une fille*”: “*Près de lui, assise sur la bordure du trottoir, se tenait une petite fille de onze à douze ans qui le surveillait*” [18, с. 1, 11].

Іменники, що позначають власні назви людей чи тварин, можуть також функціонувати в ролі означеного суб'єкта, наприклад, ім'я “*Perrine*” у реченні “*Perrine entra dans la voiture et répéta à sa mère ce que le jeune clown venait de lui dire.*” [18, с. 1, 19].

2. **Неозначена актантність** простежується, коли суб'єкт є невідомий або не називається з якихось причин, або ж через його незначну роль у передачі інформації. Неозначений суб'єкт виражається неозначено-особовими займенниками *on*, *certain*, *quelqu'un*, які використовують лише для позначення неконкретного персоніфікованого суб'єкта, наприклад, у реченні “*Sur les volets on percevait le frôlement des flocons de neige*” [24, с. 77], а також у прикладі “*On pourrait croire à une démarche religieuse*” [17, с. 12]. Це означає, що образ реального суб'єкта у мовця не є конкретним, що існує тільки уява про неозначену особу. У реченні “*...il est facile pour certains d'admettre la mort des autres*” [23, с. 117] неозначена семантична суб'єктна актантність представлена на синтаксичному рівні не підметом, а непрямим додатком, що свідчить про відсутність співпадіння семантичного і синтаксичного вираження.

Під неозначеністю можна розуміти будь-яку деконкретизацію особи, а неозначеність, що має на увазі якусь групу осіб, є вже узагальненням. У цьому розумінні можна говорити про узагальнено-неозначене значення актантності [6, с. 10].

3. **Узагальнена суб'єктна актантність** позначає суб'єкт, який охоплює всі особи. Узагальнений суб'єкт виражається неозначено-особовими займенниками: *on*, *tout le monde*, *personne*, *chacun*, наприклад, у реченні “*Si tout*

le monde le connaissait, tout le monde n'était pas d'accord sur le chemin à prendre pour y arriver[...] [18, с. 1, 23].

Використання узагальненого суб'єкта дає змогу не конкретизувати реального виконавця дії, отождисловлення набуває більш абстрактного, неозначеного значення, наприклад, “*On ne parlera jamais assez des vertus, des dangers, de la puissance du rire partagé*” [25, с. 2, 39]; “*On dit volontiers que les adolescents manquent de rituels*” [12, с. 39]; “*Personne n'avait envie de discuter*” [20, с. 256]. Зауважимо однак, що іноді *on* може конотувати з конкретною особою, присвоюючи собі категоріальний статус референта: “*Alors les enfants, on ne s'amuse plus?*”

4. **Збірний суб'єктна актантність** позначає множинність осіб у вигляді одиничності: наприклад, у реченні “*Une foule d'ouvriers travaillaient d'arrache-pied*” [24, с. 31], збірним суб'єктом є вираз “*une foule d'ouvriers*” (=натовп робітників).

Іноколи збірний суб'єкт позначає не реальні особи, а міфічні істоти, наприклад, “*le peuple des elfes*” у такому реченні “*Le peuple des elfes a disparu brutalement, et ceux qui survécurent se sont effacés derrière le paravent des légendes*” [13, с. 13].

У розмовному мовленні збірний суб'єкт може виражатися займенником *ça* (для надання виразу експресивності): “*Les enfants, ça pleure souvent!*”; (або ж для позначення негативного відтінку, зневажливого ставлення), наприклад ,у реченні: “*Ça pourrait bien être des bohémiens...*” [14, с. 131].

5. **Об'єднана суб'єктна актантність** позначає суб'єкт, який може включати декілька однорідних діячів і формуватися за допомогою сполучника *et* (“*En regagnant la Réclusière, Mathilde et moi avons été saisis par un incroyable sentiment de silence*” (Rolin, 106), прийменника *avec* (“*C'est le Parlement, avec la députée sociale-démocrate allemande Evelyne Gebhardt, qui refond entièrement la fameuse directive Bolkestein sur les services*” [10, с. 42], дієприкметника *accompagné de, suivi de, aidé de* (*Une fille, suivie de sa mère, entra dans la pièce...*), але незалежно від кількості семантичних актантів у цьому об'єднаному суб'єкті, всі вони будуть розглядатися як один виконавець (діяч).

6. Неозначено-вказівна суб'єктна актантність, сутність якої розкривається в присудку. Референтами такої суб'єктної актантності можуть бути або діяч, або ж певна ситуація (наприклад, "Ça c'est du travail!" [23, с. 85], "...ça aurait un gros succès, c'est un sujet de sketch!"

Неозначено-вказівний займенник ça може позначати невідомий чи неназваний суб'єкт неперсоніфікованого значення (предмет), або коли йдеться про певну ситуацію чи подію (Ça pique. Ça commence). У реченнях такого типу діяч є ніби усуненим.

7. Повне усунення суб'єкта (тобто процес є безсуб'єктним) простежується в безособових реченнях із предикатами на позначення природних явищ, погодних феноменів, станів атмосфери (*verba et nomina metereologica*), наприклад, у реченнях "Il fait encore nuit" [23, с. 61], "Il faisait encore froid" [23, с. 81], "Il a gelé à moins douze" [24, с. 75].

Безособові речення такого типу є односкладовими на семантичному рівні, оскільки в них відсутній актант-агенс, і двоскладовими на синтаксичному рівні, оскільки в них присутній фіктивний підмет il (нереферентний "порожній" займенник il виконує лише граматичну функцію, займаючи позицію підмета при фінітному дієслові, оскільки фінітні дієслова у французькій мові в усіх способах, окрім наказового, повинні, зазвичай, мати підмет).

У безособових конструкціях, що позначають природні явища (il bruine, il neige...), конкретне місце чи час (il est tard, il est midi, il y a deux ans...), безсуб'єктність є семантично зумовленою.

Отже, можна постулювати факт наявності функціонально-семантичного поля суб'єктності, що містить центр і периферію. Вираження суб'єктності підметом належить до її центру, а вираження суб'єктності іншими мовними засобами – до периферії. Інколи суб'єктність пов'язана з тим чи іншим різновидом об'єктивної інтерпретації. В периферійних зонах поля суб'єктності протиставлення "суб'єкт - об'єкт" втрачає абсолютний характер, отожд між суб'єктом і об'єктом немає чіткої межі [2, с. 31]. Розглянемо особливі випадки прояву суб'єктності в її периферійних зонах (де суб'єктна актантність

представлена не підметом, а прямим чи непрямым додатком, що є вже компонентом синтаксичної актантності):

1. **Вираження актанта-суб'єкта додатком у пасивних конструкціях**
“*Ce candidat est élu par le Parlement européen à la majorité des membres qui le compose*” [21, с. 5]. У цьому прикладі реальним семантичним суб'єктом слугує синтаксичний непрямий додаток “*par le Parlement*”.

2. **Вираження актанта-суб'єкта додатком в безособових конструкціях.**

Актанти в периферійних безособових реченнях можуть бути в одних випадках агенсом дії, що виражається дієслівним розширенням (“*Il vaut mieux ne pas nous revoir un temps*” [25, с. 1, 142] – активною трансформою цього речення буде вираз “*Nous ferons mieux de ne pas nous revoir*”. У цьому прикладі означеним суб'єктом-агенсом є зворотний займенник *nous*), в інших, окрім цього, і додатком дієслова-присудка (“*Mon regard était vierge, il me semblait te voir pour la première fois*” [23, с. 145] – у цьому реченні додаток *me* виражає реальний семантичний суб'єкт); у прикладі “*Pendant de courts instants il lui arrivait de reprendre conscience*” [23, с. 137] реальним семантичним суб'єктом є додаток *lui*, а у наступному реченні — додаток *me* : “*Il m'est encore difficile de vivre le présent, j'y adhère rarement sans faire d'effort*” [23, с. 164].

Зміна комунікативної функції підмета сприяє перетворенню особових конструкцій в безособові, тоді відбувається переміщення підмета з позиції комунікативного суб'єкта (теми повідомлення) в склад комунікативного предиката (реми).

Типовим прикладом такої трансформації може слугувати конструкція зі значенням наявності, екзистенції буття – *il y a* (наприклад, “*Il y avait du monde dans la chambre mortuaire, voisins, amis, parents éloignés...*”, у цьому реченні реальним семантичним частково-неозначеним суб'єктом є вираз “*du monde...voisins, amis, parents éloignés*”. Конструкція *il y avait* є лексикалізованою безособовою конструкцією, що позначає предикат буття, а іменна група, що йде за ним, є суб'єктом [5, с. 121]. Вони складають рему висловлювання

(наприклад, “*Il y régnait une étouffante chaleur et il y avait une telle foule que les danseurs piétinaient sur place*” [24, с. 64]).

У безособових конструкціях твірного (трансформаційного) типу особові дієслова вжито у значенні безособових (*exister, se passer, se mêler, disparaître...*), а суб'єкт оформлено додатком (наприклад, у реченні “*Mais il arrivera encore des gens pendant une partie de la nuit*” [14, с. 83] семантичним суб'єктом слугує слово “*des gens*” (“люди”). Оскільки позиція підмета зайнята безособовим займенником, проблема полягає у визначенні синтаксичної функції постдієслівного члена (у цьому прикладі слова “*des gens*”), для позначення якого використано термін “секвенція” (*séquence*), вперше введений Ф. Брюно [7, с. 290]. Він трактує секвенції як додатки. Представники традиційної граматики притримуються теорії подвійного підмета, в якій безособовий займенник *il* тлумачиться як формальний підмет, а секвенція — як змістовий підмет.

У безособових конструкціях семантичний суб'єкт може оформлятися і непрямим додатком (“*Il restait à Armand un dernier devoir à remplir, c'était d'aller rejoindre son père*” [9, с. 283]).

Тенденція до двоскладовості (наприклад, *il vient des hommes...*) слугує одній основній меті французького синтаксису – забезпеченню структурної цілісності формальної єдності речення.

3. Вираження актанта-суб'єкта додатком в каузативних конструкціях, де дві ситуації-пропозиції об'єднуються в одне висловлення. У реченнях такого типу семантичний об'єкт першої пропозиції функціонує водночас і як семантичний суб'єкт другої пропозиції (тобто слугує суб'єктом каузації), наприклад: “*Maman m'avait fait promettre de ne pas rester à Paris quand elle ne serait plus là et d'aller dans le Nord, auprès de la famille de mon père*” [18, с. 2, 46 – 47]. У цьому реченні актант-додаток першої пропозиції *me* слугує водночас і суб'єктом другої пропозиції. У наступному прикладі суб'єктом каузації слугує об'єктний актант *la*: “*Comme la veille, il la fit asseoir près de lui en lui remettant un papier pour qu'elle le traduisit*” [18, с. 2, 46].

У каузативних конструкціях вживають дієслова *faire, obliger, forcer, ordonner* у поєднанні з основними інфінітивами. Наприклад, у реченні “*Et l'évocation de ce souvenir fit rire Mme Bretonneux comme si elle avait cette fameuse blouse devant les yeux*” (Malot:2, 169) семантичну суб'єктну актантність представлено іменником (актантом-додатком) “*Mme Bretonneux*”, тоді як синтаксична суб'єктна актантність (граматичний суб'єкт-підмет), яку оформлено словосполученням “*l'évocation de ce souvenir*”, в семантичному аспекті позначає причину. У прикладі “*Comme Hilda était retournée chez elle, il est devenu fou furieux et m'a ordonné d'aller la chercher immédiatement*” [24, с. 151] реальним семантичним суб'єктом другої пропозиції (ситуації) є актант-додаток *me*. Така каузативна діатеза збільшує кількість учасників (семантичних актантів) процесу.

Дієслова чуттєвого сприйняття (*entendre, voir, regarder...*) у поєднанні з основними інфінітивами формують інший тип діатези — ***перцептивну*** [4, с. 99], де додаток першої ситуації стає суб'єктом перцепції другої ситуації-інфінітивної пропозиції. Наприклад, у реченні “*Tu entends Robert Teryl frapper le volant de ses bagues*” [22, с. 83] суб'єктом перцепції є *Robert Teryl* — це означений суб'єкт, виражений іменником на позначення власної назви, або ж у прикладі “*...Perrine vit paraître un homme vêtu d'une blouse et coiffé d'un chapeau de cuir qui arrivait la pipe à la bouche*” [18, с. 1, 130], таким суб'єктом перцепції є іменник “*un homme*”. Суб'єкт перцепції може виражатися і займенником. Наприклад: “*Je te regarde dormir...*” [23, с. 118]; “*Antoine riait. Diane souffrait. Elle l'avait vu éclater de rire, avec une autre*” [26, с. 2, 36].

4. Метонімічне вираження семантичного суб'єкта:

Інколи семантичний суб'єкт виражається метонімічно через позначення місця дії (наприклад, “*En n'oubliant pas qu'à Bruxelles on ne dit pas chocolats, mais “pralines”*” [11, с. 180], у цьому реченні вираз “*à Bruxelles on*” можна замінити виразом “*les habitants de Bruxelles*”); або ж у прикладі “*La France aime qu'on l'aime*” [11, с. 9], де вираз “*La France*” означає “*les Français*”.

- метонімічне вираження семантичного суб'єкта через знаряддя (наприклад, “*Lorsqu'ils tournèrent la grande barrière de la ferme maritale,*

quarante coups de fusil éclatèrent sans qu'on vît les tireurs, cachés dans les fossés" [19, с. 59] (можна припустити, що у цьому прикладі семантичний суб'єкт є частково усуненим);

- метонімічне вираження суб'єкта через певну частину тіла (конкретну чи абстрактну), наприклад, у реченні "*Ma raison refusait ces mirages, mais mon coeur les cherchait*" [23, с. 117], де під виразами "*ma raison*", "*mon coeur*" мається на увазі означений суб'єкт "*je*";

- метонімічне вираження суб'єкта через місце праці (наприклад, у реченні "*Les radios, les chaînes de télévision, les journaux, tous les médias unissent leurs efforts pour nous tenir quotidiennement au courant des malheurs de l'équipe marseillaise*" виділені члени слугують одним об'єднаним суб'єктом "*les journalistes*").

5. Імпліцитне вираження семантичного суб'єкта

Інколи семантичний суб'єкт може бути цілковито чи частково усунений з повідомлення, і це залежить від певних умов: очевидність суб'єкта, що не потребує його словесного позначення, нестача і невизначеність інформації про суб'єкт, його чисельність або ж свідоме усунення особи мовця. У будь-якому випадку семантико-комунікативний акцент припадає на дію, за якої зберігається і її можливий об'єкт. Трансформація усунення суб'єкта має одне обмеження: суб'єкт повинен бути обов'язково особою, оскільки неозначений неперсоніфікований суб'єкт співпадає з дифузним суб'єктом-предикатом, а усунення конкретного неперсоніфікованого суб'єкта (не локатива) неможливе саме завдяки одиничності і неповторності [1, с. 33]. Усунення особи в неномінативних конструкціях зводиться до незаміщення позиції прямого (чи непрямого) додатка і спричиняє певні зміни в семантиці предиката (наприклад, у реченні "*Il nous faut, à tous les niveaux, mieux nous organiser pour aider matériellement ces femmes qui ont fait le choix douloureux et risqué de revendiquer le droit à l'égalité*" [12, с. 3] семантичним (частково неозначеним, припускаючи, що "nous = tout le monde") суб'єктом є займенник *nous*, що функціонує як додаток, плюс зворотній займенник перед основним інфінітивом, а у реченні "*Il faut introduire la traduction là où la nécessité l'impose*" – семантичний суб'єкт не

має словесного позначення (цілковите усунення суб'єкта), проте мається на увазі неозначено-узагальнений суб'єкт on.

У прикладі “*Cette langue n'aidera pas à faire aimer l'Europe*” [11, с. 29] ми спостерігаємо цілковите усунення суб'єкта каузації, який при певній трансформації може стати узагальненим суб'єктом on і формувати вираз “qu'on aime”.

У реченні “*Pour la première fois un prix du public a été décerné grâce au soutien du ministère des Affaires étrangères et de RFI*” реальний неозначений суб'єкт on є вираженим імпліцитно (=on a décerné le prix...).

У реченні “*Il est resté, sur la plage, un trou immense...*” [8, с. 211] немає словесно оформленого суб'єкта-діяча, є лише результат дії “un trou” (при трансформаційному підході імпліцитний суб'єкт може функціонувати як неозначений, наприклад, “quelqu'un a laissé un trou”...).

У наступному реченні можна спостерігати часткове усунення суб'єкта з повідомлення (наприклад, “*...il suffit de regarder dans nos poches ou nos cabas pour constater que...*”[...], де обставина (сирконстант) “*dans nos poches; nos cabas*” з присвійним займенником nos вказує на семантичний суб'єкт “nous”.

Суб'єктна актантність є субстанціальною семантико-синтаксичною одиницею. Виділення семантичних різновидів (функцій) суб'єктної лексичної одиниці залежить також і від характеру предиката, валентність якого формує елементарне просте речення [3, с. 112]. Відповідно до типів предиката, вирізняють такі види суб'єктної актантності:

- суб'єкт дії : “*Promptement elle ramassa une brassée de bois mort et bientôt elle eut un brasier dans les cendres duquel elle fit cuire un de ses oeufs*” [18, с. 1, 245];

- суб'єкт процесу : “*Elle se fâchait contre lui*”;

- суб'єкт стану: “*Et après, quand j'ai vu arriver les poètes modernes, quand j'avais douze ans, j'ai un peu changé, j'ai adoré ces nouveaux poètes*”;

- суб'єкт якісної ознаки : “*Le regard de ce jeune homme était bon et doux; je fus au moment de l'embrasser*” [9, с. 55];

- суб'єкт локалізації: “*Nous avons monté l'escalier l'une derrière l'autre, droit dans le désert du Pérou...*” [16, с. 149];

- суб'єкт кількісної ознаки: “*Nous vivions encore à Neuilly, tous les six*” [8, с. 252].

Аналіз мовознавчої літератури засвідчив, що вивчення суб'єктності відбувається у різних ракурсах, що зумовлюється складністю структури мовної сутності, іменованої “суб'єкт”.

Вивчення суб'єктної актантності в межах концепції глибинних структур полягає у тому, що суб'єкт відображає значеннєвий зміст, який трансформується за визначеними правилами у ”поверхневий” підмет чи додаток. Первинною семантичною функцією граматичного суб'єкта є вираження семантичного суб'єкта (тобто співпадіння підмета і суб'єкта у поверхневій конструкції). Унаслідок граматико-семантичних зрушень (трансформацій) ця відповідність порушується (спостерігається неспівпадіння граматичного та семантичного суб'єктів). У таких випадках граматичний суб'єкт виконує вторинні семантичні функції.

Синтаксична (граматична) суб'єктна актантність може позначати:

- ситуацію (це спостерігається в конструкціях з десемантизованим присудком в переносному значенні, наприклад, “*La guerre a éclaté*” (Розпочалась війна);

- семантичний об'єкт у пасивних конструкціях (наприклад, *Le club est présidé par Henri Archimbaud* [11, с. 110], де синтаксичний актант (підмет) “*le club*” позначає семантичний об'єкт, а семантичну суб'єктну актантність представлено у вигляді непрямого додатка “*par Henri Archimbaud*”;

- інструмент (*La clé ouvre la porte...*), обставину причини (*Depuis l'été, la sécheresse frappe une bonne partie de l'Inde* [11, с. 87], обставину місця (*Depuis l'été 2003, toutes les grandes zones de la planète ont retrouvé du dynamisme, tirées par les puissantes locomotives américaine et chinoise* [11, с. 81], обставину часу

(Mais l'année 2004 a également souri aux pays moins bien dotés en matières premières, notamment à la Turquie [11, с. 102].

Якщо розглядати суб'єктну актантність у семантичному аспекті, то можна її характеризувати за типом предиката, за ступенем означеності суб'єкта у висловленні. В плані парадигматики семантична суб'єктна актантність може оформлюватися по-різному: іменником, займенником, словосполученням, або ж імпліцитно. Синтаксична суб'єктна актантність (що у поверхневій реалізації функціонує як підмет) не завжди співпадає з семантичною суб'єктною актантністю (через асиметрію плану вираження і плану змісту), отож у парадигматичному аспекті має дещо інше вираження. Синтаксична суб'єктна актантність може оформлятися іменником, займенником, словосполученням, інфінітивною конструкцією, цілим реченням, де вона позначає не реального суб'єкта дії, а обставину причини, місця, часу, семантичний об'єкт, або ж якусь ситуацію тощо.

Отже, проблема суб'єктної актантності є складною і неоднозначною, оскільки її вивчення проводиться у різних аспектах: граматичному, семантичному, комунікативно-прагматичному. Крім того, детальне вивчення суб'єктної актантності передбачає не лише її ізольоване дослідження, але й урахування суб'єктно-об'єктних відношень, які розкривають проблему актантності загалом.

1. *Алисова Т. Б.* Семантико-коммуникативный субстрат безличных предложений // Инвариантные синтаксические значения и структура предложения: доклады на Конференции по теоретическим проблемам синтаксиса. [Ответ.ред. Н.Д.Арутюнова]. М.: Наука, 1969, 180 с.
2. *Бондарко А. В.* Носитель предикативного признака (на материале русского языка) // Вопросы языкознания. — №5. М., 1991. С. 27-41.
3. *Вихованець І. Р.* Нариси з функціонального синтаксису української мови / АН України. Ін-т української мови: Відп. ред. К. Г. Городенська.—К.: Наук. думка, 1992.—224 с.

4. *Гак В. Г.* Теоретическая грамматика французского языка. Синтаксис. — М., 1986. — 220 с.
5. *Корди Е. Е.* Безличные конструкции в современном французском языке. (Синтактико-деривационный и типологический подход) // Вопросы языкознания. — №3. М., 1994. С. 115-128.
6. *Хорева Р. Н.* Французские неопределенно-личные конструкции в сопоставлении с аналогичными конструкциями немецкого и английского языков: автореф. дисс. ... канд. филол. наук. — Минск, 1977. — 22 с.
7. *Brunot F.* La pensée et la langue. P., 1936.
8. *Chandernagor F.* La première épouse.—Editions de Fallois.—Paris, 1998.—256 p.
9. *Dumas A. fils.* La Dame aux Camélias. Paris, Nelson.—284 p.
10. *L'Expansion.* 01.2005, № 693, 132 p.
11. *L'Expansion.* 05.2005, № 697, 186 p.
12. *L'Express.* 14.03.2005. Paris, 84 p.
13. *Fetjaine J.-L.* Le crépuscule des elfes. Edition Belfond. — Paris, 1998.— 374 p.
14. *Fournier A.* Le grand Meaulnes. Librairie Générale Française, 1985, 338 p.
15. Le français dans le monde / mars-avril 2001, № 314, 110 p.
16. *Gallois C.* Une fille cousue de fil blanc.Edition Buchet/Chastel, Paris, 1969, 199 p.
17. Lire, avril 2005, № 334, 115 p.
18. *Malot H.* En famille. Tome 1,2. Editions G.P., Paris, 1960, 251 p.
19. *Maupassant G.* Contes de la bécasse. Booking International, Paris, 1995
20. *Merle R.* L'île. Editions Gallimard, 1962.—700 p.
21. Monde (Le). 9.04. 2005, 12 p.
22. *Pancrazi J.-N.* La mémoire brûlée. Editions du Seuil, 1979, 220 p.
23. *Philipe A.* Le temps d'un soupir. Paris, 1963, 252 p.
24. *Rolin D.* Le gardien. Editions Denoël, Paris, 1955, 251 p.
25. *Sagan F.* Aimez-vous Brahms.... Paris, René Julliard, 1959, 187 p.
26. *Sagan F.* La chamade. Paris, René Julliard, 1965, 251 p.

OF THE SUBJECT ACTANCY

Oksana Martyniuk

The Ivan Franko National University in L'viv

(1, Universytets'ka St., L'viv, 79000)

The article deals with the functional-semantic peculiarities of the subject actancy from the semantic and syntactic point of view. The concrete examples show that there are differences between semantic and syntactic actancy (through the linguistic asymmetry). Apart from that, semantic and syntactic subject actancy are marked by different linguistic units in paradigmatic aspect.

Key words: semantic subject actancy, syntactic subject actancy, linguistic asymmetry, diathesis.

ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СУБЪЕКТНОЙ АКТАНТНОСТИ

Оксана Мартынюк

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

(ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000)

Рассмотрены функционально-семантические особенности субъектной актантности с семантической и синтаксической точки зрения. На анализе конкретных примеров показано, что существуют несоответствия между семантической и синтаксической актантностью (благодаря ассиметрии плана содержания и плана выражения эти два вида актантов временами не совпадают, то есть грамматическое подлежащее не всегда обозначает семантический субъект). Кроме того, в парадигматическом аспекте они могут оформляться разными языковыми формами.

Ключевые слова: семантическая субъектная актантность, синтаксическая субъектная актантность, языковая ассиметрия, диатеза.

Стаття надійшла до редколегії 05. 05. 2009

Прийнята до друку 10. 05. 2009